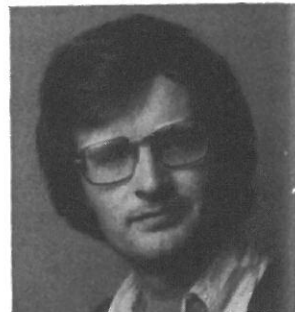

DIAKONI ord eller HANDLING

Høsten 1978 arrangerte Norsk Misjon Blant Hjemløse et seminar for sine ansatte om DIAKONI. Blant innleiderne var høgskolelektor Einar Vetvik fra Diakonhjemmets sosialskole.

Han kaller sitt innlegg «en skisse av et diakonisyn» og vi gjengir det i sin helhet.

1. Diakoniutredninger og diakonidebatt

Det har i de senere årene vært en økende interesse for å diskutere spørsmål vedrørende diakoni. Dette har nedfelt seg i en relativt omfattende offentlig debatt og flere omfattende diakoni-utredninger, konferanser o.l. Diakoniråd for den norske kirke vedtok høsten 1972 å foreta en omfattende utredning om kirkens diakoni. Arbeidet ble utført av en gruppe teologer under ledelse av daværende dosent, seinere biskop, Andreas Aarflot. Utredningen ble publisert i boka «Diakoni og kirke», Luther forlag 1976.

Alle medlemmene i gruppen var imidlertid ikke villig til å publisere sine bidrag i denne sammenheng, viste det seg. Teologiske uoverensstemmelser om diakonisynet førte til at 4 medlemmer i gruppen brøt ut av samarbeidet her. Disse 4 har tilknytning til Diakonhjemmets teologiske avdeling (Diatas) og den etter norske forhold ekstremt høykirkelige gruppen «Pro ecclesia».

Skismaet i diakoniforståelsen har seinere blitt utdypet gjennom to nye bøker i Luther forlag. Forskningsstipendiat ved MF Lars Østnor markerer i sin bok (1978) sin tilslutning til Aarflotkommissjonens grunnsyn. Lektor Alf. B. Oftestads bok (1977) markerer den mer høykirkelige variant av diakonisynet. En sakssvarende vurdering av disse to bidragene er gitt av professor Inge Lønning i en anmeldelse i Kirke og Kultur nr. 3, 1978.

De som er interessert i et relativt bredt oversyn over debatten kan finne mye i disse tre bøkene som vi har nevnt. I tillegg vil jeg nevne at Diakonhjemmets sosialskole våren 1978 offentliggjorde en egen uttalelse om diakonisyn som i det vesentligste bygger på Østnors og Aarflotkommissjonens linje. Mitt foredrag her bygger på de synspunkter skolen gjorde gjeldende i sin uttalelse.

2. En definisjon av diakonibegrepet

Som det vil fremgå av en gjennomgåing av litteraturen og den øvrige offentlige diakonidebatt, har det i alt overveiende grad vært en overveiende teoretisk og begrepsorientert debatt. Det har stort sett vært en debatt av og for teologer. Jeg vil ikke bestride nytten av en teoretisk klargjøring og arbeid med begrepet som sådan. Men jeg vil forsiktig antyde et poeng som jeg vil komme tilbake til mot slutten, nemlig at debatten hittil ikke synes å ha vært så overvettes nyttig m.h.t. å skape kvalitative forbedringer i den diakonale praksis. Det kan også synes som om selve begrepsdebatten har fått frem enkelte steile motsetninger i syn som låser situasjonen - uten at disse motsetninger trenger å være viktige for forståelsen av hva det er viktig å gjøre i praksis i dagens situasjon i kirke og samfunn.

Dette er ikke sagt for å slippe unna nødvendigheten av å definere «diakoni», men for å påpeke at uavhengig av diakonibegrepsforståelse er debatten kor om diakoni noe langt mer enn en debatt om begreper. Og det er over mot dette debatten etterhvert må dreies dersom ikke både debatt og praksis skal bli stående på stedet hvil. Men altså: Hva er diakoni? Jeg velger å bruke Aarflotkommissjonens og Østnors definisjon. Diakoni er: «Kirkens omsorg for mennesker i nød».

I det følgende skal jeg drøfte endel aktuelle spørsmål om diakoniforståelse i forlengelse av denne definisjon.

3. Kirken som diakoniens subjekt

Det er kirken som handler når det utøves diakoni. Hva menes så med kirken i denne sammenheng? Med kirken forståes her flere aspekter. Det er først og fremst de enkelte lokale menigheter og den institusjon-

nelle enhet som disse går opp i - Den norske kirke. Det er videre en rekke organisasjoner og institusjoner med kirkelig basis og tilknytning. Sist - men ikke minst - det er det enkelte menneske som lever i sin tro og i sin kirke.

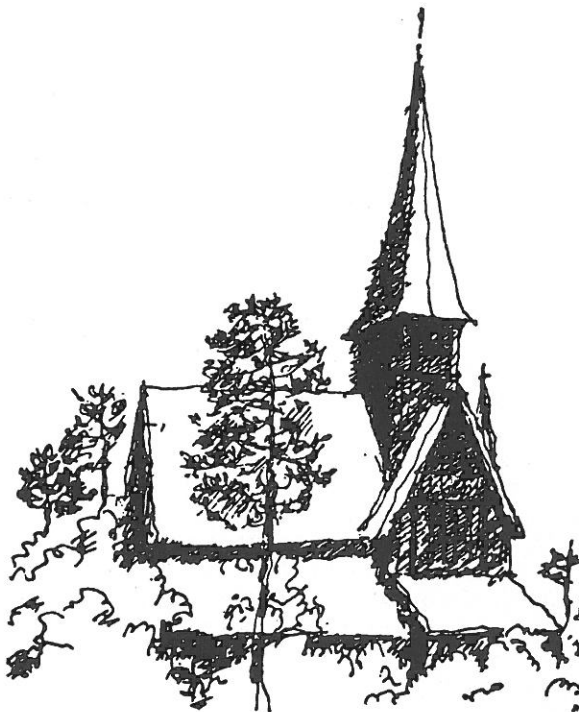
Enkelte har hevdet at bare det som utføres av den organiserte kirke og dens lokale menigheter kan kalles for diakoni. Det som gjøres av enkeltmennesker og organisasjoner faller således utenfor, og blir noe annet enn diakoni. Dette synet lar seg ikke begrunne skikkelig, verken teologisk eller praktisk, etter min oppfatning. Selvsagt vil det være enkelte ulikheter mellom det arbeid som drives av den institusjonelle kirke og det som gjøres av personer og organisasjoner. Det er mulig det kan ha noe for seg å finne terminologiske uttrykk for slike forskjeller, skjønt forskjellene i den virksomhet som drives under navnet diakoni innenfor en mer snever kirkelig ramme også er betydelig. Men å reservere ordet diakoni for det som drives bare innenfor den institusjonelle kirke finner jeg teologisk uholdbart og strategisk uklokt. Diakonibegrepet har et innhold og en tradisjon som ikke gir dekning for en innsnevring etter en slik institusjonell ramme.

4. Den diakonale handling

Den diakonale handling viser seg som konkret og relevant omsorg. Tradisjonelt har diakonien rettet oppmerksomheten mot individplanet og den faglige bakgrunn var oftest sykepleien. I dag ser vi at en slik bakgrunn og et slikt perspektiv er utilstrekkelig for at diakonien kan fylle sin funksjon. Forebyggende arbeid med sikte på å redusere problemskapende forhold er kommet i fokus i den faglige debatt i helse- og sosialsektoren.

Diakonien må møte utfordringene med større krav til faglig innsikt og faglig bredde. Det er ingen grunn til at det omsorgsarbeid som drives i kirken ikke skal tåle sammenlikning med det som utføres ellers i samfunnet. Tvert imot - diakonien burde etter sin egenart og sin begrunnelse stadig være en pioner på det sosiale felt. Faglig kvalitet og vilje til systematisk metodeutvikling burde være et kjennetegn for den diakonale sektor. Diakonien må være villig til å gå inn i de faglige brytninger med basis i sitt eget verdigrunnlag og med åpenhet i forhold til faglig nyutvikling.

Enkelte har hevdet at den diakonale handling fortsatt utelukkende må være rettet mot enkeltindivider. Jeg kan ikke dele et slikt syn. En slik begrensning kan være bekvem - men for diakonien vil det representere stagnasjon og feil kurs. Vel er det så at omsorg for det enkelte menneske aldri vil være overflødig. Men uten et videre perspektiv på virksomheten kan diakonien gjennom velment omsorgsarbeid være med på å tildekke samfunnsforhold som skaper problemer og som burde vært reformert. Diakonien må bevisst og ansvarlig vurdere sin funksjon også i dette perspektiv. Dette vil jeg begrunne ut fra nyere innsikt i samfunnsvitenskapen om sammenhengen mellom samfunnsforhold og individuelle problemtilstander. Dia-

Er kirken som diakoniens subjekt?

konien utfra sitt eget grunnlag ansvarliggjøres for virkningene av sin praksis. Dermed er poenget også gitt en teologisk begrunnelse.

5. Diakoni for mennesker i nød

Den diakonale handling er en håndstrekning til mennesker i nød. Jeg vil understreke at det gjelder alle mennesker, uansett nasjonalitet, tro, sosial status og politisk syn. Menneskelig nød finnes i stort omfang og av mange typer. Diakonien må som annen virksomhet på dette felt inn i en løpende diskusjon og evaluering av hvilke oppgaver som skal prioriteres. Her må en vurdere både hva som lar seg gjøre utfra de ressurser en kan mobilisere og prioritere ut fra nødens karakter.

For diakonien vil menneskelig nød sees i lys av et kristent menneskesyn. Mennesket er skapt av Gud. Det lever ikke av brød alene. Menneskelig nød omfatter ånd, sjel og legerme. Diakonien er omsorg for det hele menneske og ikke bare for dets materielle behov. Når dette sies, er det viktig å avgrense seg mot den sterke tendens til å spiritualisere diakonien. Det er sterkt belegg i Bibelen for at enkle, konkrete barmhjertighetshandlinger treffer sakens kjerne som et diakonalt svar på menneskelig nød i vid forstand. Jeg viser til fortellingen om den barmhjertige samaritan (Lukas kap. 10) og til Jesu ord «Alt det dere har gjort mot en av disse mine minstre brødre, det har dere gjort mot meg». (Se sammenhegen i Matteus kap. 25). Den kristne nestekjærlighet er et grunnleggende motiv i diakonien.

Den diakonale handling er handsrekning...

Enkelte har hevdet at diakonien ikke egentlig dreier seg om nestekjærlighet, men om broderkjærlighet. I følge dette syn blir diakoni å forstå som menighetens omsorg for sine trosfeller. Det er mitt håp at dette synet ikke vil få nevneverdig innflytelse på diakoniens praksis og selvforståelse. Vel er det så at menigheten har en særlig oppgave når det gjelder å inkludere den enkelte i menighetens fellesskap. Men å begrense den diakonale virksomhet og det diakonale perspektiv på en slik måte, er en svikt i forhold til det diakonale kall til kirken. Det er for meg uhyrlig at et slikt syn kan målbæres i en kirke i vår lille rike del av verden. Kirken må være helt klar i sin avvisning av et slikt diakonisyn. Hvordan skal vi ellers kunne møte verdens nød og se de nødlidende i øynene?

6. Hva er diakoniens særpreg?

Det spesifikt diakonale må etter min oppfatning søkes primært i tjenestens utgangspunkt, sammenheng og motivasjon. Diakoniens gode gjerninger utøves fordi Gud vil det og fordi han har gitt sin kirke i oppdrag å lindre nød. Diakoniens særpreg er gitt i og med Guds uttrykte vilje for menneskelivet og kirkens forpliktelse på dette.

Selve den diakonale handling vil imidlertid ikke alltid med nødvendighet skille seg ut fra annet humanitært arbeid. De gode gjerninger som må, gjøres for vår neste kan erkjennes på et almenetisk grunnlag. Også hedningene har «loven skrevet i sine hjerter» som Paulus uttrykker det. Men handlingen vil ikke alltid bli den samme uansett utgangspunkt og motivasjon. Det kristne menneskesyn vil i blant føre med seg en annen praksis enn et sekulært basert omsorgsarbeid. I dag vil dette kanskje særlig vise seg i det å møte mennesket med åpenhet for hele spekteret av menneskelige problemer, i motsetning til en tendens som reduserer problemene ved nokså ensidig å fokusere de materielle betingelser mennesket lever under. Kristen tro, teologi og diakoni har her et viktig bidrag å gi til utviklingen av det almenne helse- og sosialarbeid i vårt samfunn.

7. Svar på noen konkrete spørsmål

Må kristen forkynnelse ledsage handlingen for at en skal kunne tale om diakoni? Dette spørsmålet reises i blant i diakonale sammenhenger. Etter mitt syn trenger ikke gjerningene å være ledsaget av verbal forkynnelse for å kalles diakoni, men handlingen vil ofte i seg selv være forkynnende. Fortellingen om den barmhjertige samaritan er illustrerende her. Handlingen var utført av en kirkelig «outsider» og var ikke ledsaget av noen uttrykt forkynnelse.

Dermed har jeg også antydnet i mitt svar på et annet spørsmål som ofte reises: Er det en forutsetning for diakonien at den kun kan utøves av mennesker som selv bekjenner troen på Kristus? Etter min mening er dette ikke noen nødvendig forutsetning, selv om den kan være ønskelig. Gud har skapt alle mennesker, og han kan bruke alle. Både i våre diakonale organisasjoner - og også i kirken - finnes det mennesker som ønsker å være med som ennå ikke finner å kunne stå med en personlig trosbekjennelse. Disse skal hilses velkommen og takkes for den innsats de er villig til å yte i den diakonale sammenheng som lojale medarbeidere.

Mitt svar på det tredje spørsmål faller i forlengelsen av det jeg tidligere har sagt. En organisasjon som Norsk misjon blant hjemløse er etter min mening en diakonal organisasjon. Det fremgår av den kristne basis og motiv for tjenesten. Våre diakonale organisasjoner fortjener med rette betegnelsen. Hva ville diakonien i Norge vært uten innsatsen fra disse organisasjonene? Og en må stadig være på leting og i utvikling mot en bedre diakonale praksis. Og en må for all del ikke gi slipp på den viktige motiverende kraft som ligger i å oppfatte tjenesten som diakonal.

Avslutning

Diakoni er handling - ikke ord i tomme luften. Den form for diakoniedebatt vi har ført i den seinere tid virker negativt hvis den ikke snart kan bevege seg over på handlingsplanet og gi konkret hjelp og veiledning til de mennesker som står i den diakonale

hverdag. Særlig farlig er det dersom interessen for presise begreper fører til innsnevring av vårt perspektiv slik at vi ikke ser de gode gjerninger som Gud har lagt foran oss for at vi skal vandre i dem. Gud vil omsorgen for de nødlidende - så blir spørsmålet om den terminologiske betegnelsen på ulike former for handling i forhold til dette av underordnet betydning. I dette arbeidet er det viktig å ikke opptre på en slik måte at en unødige splitter opp de gode krefter som vil motvirke nedbrytende tendenser i samfunn og menneskeliv.

For de diakonale organisasjoner er det etter min mening liten vits å fortsette og diskutere sin identitet etter kategoriene enten eller. Ta med frimodighet utgangspunkt i en diakonal selvforståelse og gjør det beste ut av det.

Se Jesus som målet kan ikke lede noen til ham. Han må kunne ha ansvar for å realisere målsettingen. Og det er for meg avgjørende at alle de som påtar seg oppgaver innen en diakonal institusjon er lojale og ikke motarbeider den kristne målsettingen. Man kan spørre om det er noen kristen måte å sette en sprøyte på, eller klyster på. Om det er noen kristen måte å vaske gulv på. Men sannelig er både sprøytesetterens og gulvvaskerens holdning til sitt arbeide og sine medmennesker avgjørende for den ånd som skal råde i institusjonen.

Vi kan drøfte hvilke stillinger i en institusjon vi kan si er så nøytrale at ikke det kristne livssyn skal vises

eller betyr noe. Det vil avhenge meget av institusjonens karakter og det kan vel ikke trekkes opp noen klare linjer her.

Vi kan drøfte hvilke stillinger i en institusjon vi kan si er så nøytrale at ikke det kristne livssyn skal vises eller betyr noe. Det vil avhenge meget av institusjonens karakter og det kan vel ikke trekkes opp noen klare linjer her.

Men diakonal institusjonsdrift er meget mere enn personalbehandling

Det er f.eks. behandling av ressurser. I en tid der det er knapphet på ressurser vil det diakonale aspekt være meget betydningsfullt i en samfunnsmessig sammenheng, og her har vi vel langt igjen. Tenk bare på hvordan det febrilsk nå før jul handles på budsjettene for å bruke så meget som mulig av årets budsjett. Er ikke budsjettet utnyttet vil det ikke være muligheter til å få mere neste år. Dersom alt det vi arbeider med skal settes inn i en diakonal sammenheng må vi også ta disse spørsmål opp til alvorlig drøftelse.

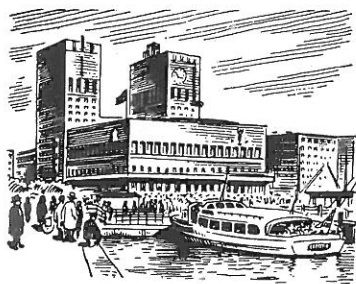
Til slutt: Det diakonale innhold i institusjonen er ikke noe ensartet størrelse, men et sammensatt saks-kompleks. Vi har ikke nok arbeidet med det, klarlagt faktorene i det og satt spørsmålene inn under Guds overlys. Det er derfor viktig at de organisasjoner som driver institusjoner tenker gjennom hva de gjør og hvordan de gjør tingene.

SEMINAR OM «FAGLIG HOLDNING OG KRISTEN TRO».

På Høstbjør Turisthotell (mellom Hamar og Brumunddal) 9. - 10. mars for soknediakoner, diakoner, diakoniarbeidere, helse- og sosialarbeidere som er utdannet ved en av de fire utdannelseinstitusjonene og som nå har sitt arbeid innen Hamar bispedømme.

Seminar vil ta for seg forholdet mellom vårt fag- og vår kristne tro. Hva betyr den kristne tro for oss? Begrensninger eller muligheter?

Program for seminaret vil bli tilsendt ved forespørsel. Påmelding innen 25. febr. til Hamar bispedømmeråd, Folkestadsgt. 52, 2300 Hamar. Seminaravgift kr. 35,- sendes over postgiro nr. 50 288 24 merket «Seminar om faglig holdning, kristen tro». Nærmere opplysninger fås ved Hamar bispedømmeråds sekretariat, tlf. 065 23 107.

takerne er ikke ringere enn alle rektorene ved Diakonhjemmets skoler sammen med forstander Lein. Her vil grunnleggende målsettinger for skolevirksomheten ved Diakonhjemmet bli belyst og skolenes vilje og muligheter til å gjennomføre den.

Det bør bli fullt hus i Oslolaget den kvelden. Medlemmer m. ektefeller, ekstraordinære medlemmer er velkommen.

DIAKONHJEMSSØSTRENES FORENING

har møte 8. februar kl. 19.00 hos Dag Fjell, Borgenveien 1 B, Oslo 3.

Velkommen til alle medlemmer.

OSLO OG OMLAND KRETS

De minner igjen om møtet 13. februar kl. 19.30 i festsalen og veidå Diakonhjemmet. Et meget aktuelt emne er denne gang satt opp, nemlig diakonutdanningen. Og del-